

Oostmahorn

Gerard Ouweneel

Bij het passeren van Lauwersoog incasseerde het netvlies een voltreffer. Het parkeerterrein waarop Schiermonnikoog-pelgrims hun motorvoertuigen achterlaten, was voorzien van een dak met daarop parkeerplaatsen. 'Weer uitbreiding van de parkeercapaciteit, dus opnieuw winst voor recreatie in het spanningsveld tussen vertier en natuur,' dacht ik. Een luik ging open naar vroegere Schierreizen. De eerste was al een halve eeuw geleden. Simon Carmiggelt schreef eens over een periode in de vaderlandse geschiedenis waarin gewone mensen uitsluitend in aanraking kwamen met automobielen als ze eronder geraakten. In 1955 ging dat nog op. De enkeling die zich toen kon permitteren per auto naar Oostmahorn te reizen, liet zijn voertuig achter langs de Lauwerszeedijk. Die eerste keer geraakten wij dan ook vanuit Rotterdam per fiets in Oostmahorn, toen nog gelegen aan het open water van de Lauwerszee. Met als referentie de natie van anno heden, zou het boeiend zijn die fiets-odyssee door het Nederland van 1955 nog eens te kunnen maken. Maar ik ontveins mij niet dat de onvervulbaarheid van dat verlangen psychisch beter uitpakt. Zoals tussen 1955 en 1965 veel zaken in Nederland grondig veranderden, gebeurde dat ook met de reis naar Schiermonnikoog. In die periode van tien jaar werd de Lauwerszee het Lauwersmeer, verhuisden de afvaarten van Oostmahorn naar Lauwersoog en werd op het eiland een nieuwe veerdam aangelegd, wat oostelijker van de bestaande. Ook motoriseerde Nederland. Met een paar miljoen landgenoten, belandde nu ook schrijver tussen vier wielen bij de haven. Daarvoor was er, als 'tussenstation', nog een periode met Vespa-scooters geweest. Van de reizen naar Schier is die van 27 december 1962 het gedenkwaardigst. Het winterde al ruim drie weken stevig in

Nederland en het openbare leven begon te haperen. Eerder dat najaar zag men op Schiermonnikoog een Zeearend, een soort die ons 66k toen al vermocht te mobiliseren. Met als alibi die Zeearend ging het daags na Kerstmis naar het noorden. Per openbaar vervoer, dat ons conform het beloofde tijdschema afleverde in Oostmahorn. Ik betwijfel of het openbaar vervoer in dit land, geconfronteerd met identieke weerscondities als destijds, nú nog in staat zou zijn die prestatie te leveren. De reis door het winterse Friese landschap leverde beelden op die mij altijd zijn bij gebleven. In Oostmahorn waren slechts enkele bootpassagiers. 'Dat is nogal wiedes,' verklaarde een bemanningslid, gebarend naar de vol met ijs liggende Lauwerszee. 'Iedereen probeert van de eilanden af te komen. Het is nu al moeilijk ze te bereiken. Ik moet nog zien dat het vandaag lukt...' De man kreeg gelijk. Na een memorabele tocht over de Waddenzee, bereikte de Brakzand wel de rede van Schiermonnikoog, maar een muur van opgekruid ijs belette het schip af te meren. Door de verrekijkers was op de veerdam een kluitje zorgelijk samenscholende kandidaten voor de terugreis te zien, gelijk anderhalve eeuw eerder na Napoleons debacle in Rusland, Franse gardisten wanhopig samendromden aan de oever van de Berezina. Weer terug in Oostmahorn volgde de mededeling dat vervoerder Wagenborg de volgende dag nog éénmaal een poging zou ondernemen. Met aan weerszijden van de weg troepen Brandganzen, liepen wij naar Anjum voor logies in de plaatselijke herberg. Die volgende poging, met name het slagen daarvan, is een verhaal op zich. Bij alle zwaarigheden van de vorige dag had zich deze keer ook nog een dichte mist gevoegd. Onder de bemanning heerste de kordate stemming van een team dat een zwaar karwei gaat klaren. Tijdens de tocht demonstreerden wij een mooi gevoel van solidariteit, door vanaf de boeg te proberen met de verrekijkers in de grijzigheid de bebakening van de vaargeul te vinden. Eenmaal zo'n baken gevonden, volgden

wijde gebaren richting brug. Uiteindelijk stapten wij aan wal van een bar, maar ademstokkend mooi Schiermonnikoog. Met de veerverbinding naar Oostmahorn was het echter gedaan. Een luchtbrug naar Leeuwarden zou het transport van mensen en goederen overnemen. In de gelagkamer van Hotel Van der Werff kwam een lijst te liggen met de namen van degenen die naar de overkant wilden. Dat waren er velen, zodat er een rangschikking kwam. Een wat vaag blijvende commissie belaste zich met die taak. Deze vond onze geloofsbrieven nogal povertjes, zodat wij belanden in de onderste regionen op de bewuste lijst. Tegen ons werkte het moment van onze aankomst, op een tijdstip dat ieder zinnig mens de ijsblokkade had kunnen voorspellen. Weinig indruk maakte ook dat aan de overkant slechts de studie wachtte. Voor de vorm informeerden wij nu en dan bij Van der Werff 'hoe het ermee stond'. Als reactie kwam dan dat er weinig schot zat in de aangekondigde luchtbrug. Het weer werkte niet mee en ook de andere Waddeneilanden waren in isolement geraakt, zodat de in Leeuwarden beschikbare Piper Cubs met hun piloten veel om handen hadden. Soms vloog zo'n toestel laag over het dorp, op weg naar de geïmproviseerde landingsstrook op het strand, aan het eind van de Badweg. Het contact met de buitenwereld verliep dus via de gelagkamer van Van der Werff, wat het eerbiedwaardige hotel een sterk stijgende omzet 'volledige vergunning' opleverde. Onze bijdrage daarin moest noodgedwongen bescheiden blijven. De financiering van het zeearenduitstapje was geknepen uit karige studenteninkomens, met als onverbidde resultaat van de calculaties: 'oudejaarsdag terug'. Daarop was echter geen kijk, zodat wij die dag gedwongen waren het studiootje aan de Badweg in te ruilen voor onderkomen in de jeugdherberg. Daar waren geen andere gasten. Vader Balk heette ons hartelijk welkom. Al spoedig waren wij aan het sneeuwruimen. Een arbeid die de volgende dagen vrijwel permanent door zou gaan. De sneeuw viel lang en hevig en de stormachtige oostenwind joeg deze vanuit de Banckspolder recht de Langestreek in. De boerderijen van Domeinen en Rijsbergen lagen frontloze in de sneeuwstormen. Omdat 's nachts in de slaapzaal de temperatuur daalde tot vijftien graden onder nul, kwam om warm te worden en te blijven het

geploeter in de sneeuw ons van pas. 'En de vogels?' zult u terecht vragen. 'Die Zeearend?' Tja. De sneeuw maakte Schier in feite onbegaanbaar. Wij kwamen niet veel verder dan de Reddingsweg, waarachter het landschap helemaal polair werd. Nee, die Zeearend was gauw vergeten. Wel zagen we een Ruigpootbuizerd, nogal wat Blauwe Kiekendieven, een jagend Smelleken in het dorp en een mooie troep Fraters. Ook zagen we Patrijzen, een soort die Schier tegenwoordig heeft ontruimd. Een paar dagen na Nieuwjaarsdag waarschuwde Balk ons gereed te maken 'want vandaag gaat het hard met de luchtbrug'. Even later reed hij ons met zijn Chevrolet naar het strand. Kort daarop zaten wij in een van de Piper Cubs, die ons twintig minuten later neerzette op de luchtmachtbasis Leeuwarden. Alvorens te vertrekken vroeg de piloot Ineke af te blijven van een uitnodigende handgreep 'omdat anders de deur eruit zou tuimelen'. 's Avonds waren wij terug in Rotterdam. Begin juni 1963, vijf maanden na de evacuatie uit het arctische Schiermonnikoog, waren wij er weer. Als met toverstaf was het eiland veranderd in 'us lytje pole', 'ons graspolletje'. Voor ons ging de overtocht voor de laatste maal vanuit Oostmahorn, waar wij voor de eerste maal waren aangekomen per auto. De vooruitgang in een notendop.